

Plus Achtergrond

De annexatie door Amsterdam sleurde Sloten de twintigste eeuw in

straat (tegenwoordig Sloterweg) in Sloten, 1900. BEELD STADSARCHIEF AMSTERDAM

Met de onthulling van een gedenksteen en de plaatsing van een tijdcapsule blik Sloten komende maand terug op de annexatie in 1921 door Amsterdam. De grootste pijn is na een eeuw wel verdwenen.

Patrick Meershoek 26 augustus 2022, 17:00

Een eeuw na de annexatie moet het dorp nog steeds worden verdedigd tegen de stad. Of beter: het dorpse karakter tegen de oprukkende verstedelijking. “Dat is een permanent proces,” zegt voorzitter Sjoerd Jaarsma namens de [dorpsraad van Sloten en Oud-Osdorp](#). “Een van onze

werkzaamheden is dat we elke week kijken welke plannen zijn ingediend en welke vergunningen zijn aangevraagd. We voeren continu strijd tegen projectontwikkelaars en andere types die hier willen bouwen; desnoods tot aan de rechter toe. Als er wordt gebouwd, moet het passen bij het karakter.”

Met de overname door Amsterdam in 1921 verloor de gemeente haar grond en zelfstandigheid, maar niet de zorg van de bewoners voor hun dorp. Waar het ging om het behoud van het historische karakter nam elke nieuwe generatie Slotenaren het stokje over van de vorige. Jaarsma: “Gelukkig zijn er veel actieve bewoners, ook onder de nieuwkomers. Een van onze vrijwilligers gaat op bezoek bij de mensen die in het dorp komen wonen. Die krijgen een welkomstpakket met een boekje over de geschiedenis van Sloten en een paar aardigheidjes. Maar er wordt meteen ook een oproep gedaan om toch vooral mee te doen met het dorpsleven.”

Bijvoorbeeld in de komende weken, wanneer in Sloten wordt teruggeblikt op de annexatie van 1921. Dat had eigenlijk vorig jaar moeten gebeuren, vertelt initiatiefnemer en oud-Slotenar Guido Frankfurth, maar toen gooide corona roet in het eten. “Een paar dingen hebben doorgang kunnen vinden. Er is een schilderijenwedstrijd gehouden en er is een boekje gemaakt met wandel- en fietsroutes door de voormalige gemeente. Maar de rest hebben we moeten doorschuiven. Hoogtepunt van de activiteiten is de onthulling van een gedenksteen. Het geld daarvoor is door bewoners en bedrijven bij elkaar gebracht.”

Beschermd dorpsgezicht

Burgemeester Halsema komt naar Sloten om de gedenksteen te onthullen, een bewijs dat de grootste pijn van de annexatie na een eeuw wel verdwenen is. Frankfurth: “Het wordt geen feest, maar ook geen treurige bijeenkomst. De annexatie is een historisch feit en dit is een mooi moment om daar nog eens op terug te kijken.”

Amsterdam is tegenwoordig ook een partner bij de zorg voor het dorp, voegt dorpsraadvoorzitter Jaarsma daaraan toe. “We zijn sinds 2017 beschermd dorpsgezicht. Daar is twintig jaar aan getrokken door het dorp, maar die status is er uiteindelijk gekomen, met dank aan het stadsbestuur.”

De verhoudingen waren honderd jaar geleden beduidend minder harmonieus. De uitbreidingsplannen van Amsterdam op het grondgebied van de agrarische buurgemeente vielen buitengewoon slecht in Sloten. Zelfs de koeien loeiden van verontwaardiging over wat werd beschouwd als een vijandige overname. “Wat weinig mensen zich realiseren,” zegt Frankfurter, “is dat Sloten in oppervlak toen groter was dan Amsterdam. Het was een van de grootste gemeenten in het land. De gemeentegrens liep tot waar nu het Hoofddorplein, het Surinameplein en de Haarlemmerweg te vinden zijn, precies de plekken waar Amsterdam zijn uitbreiding had bedacht.”

Aanvankelijk was de hoofdstad alleen geïnteresseerd in de delen van Sloten die nodig waren voor de huisvesting van de Amsterdammers. En de landerijen langs het Noordzeekanaal voor de uitbreiding van de haven. Een aanvullende eis was het verdwijnen van de tol op de Sloterweg richting Schiphol. “De eigenaren van de percelen langs de Sloterweg hadden in 1816 zelf de bestrating gefinancierd,” vertelt Frankfurter. “Om de kosten te dekken kwam er, met toestemming van het kabinet, een tolheffing. In café Kerkzicht hangt nog steeds een gedetailleerde prijslijst. De passage van een rund of ezel kostte twee cent, voor een paard werd vijf cent gerekend.”

Zedenverwildering

De voorgestelde gedeeltelijke annexatie stuitte op bezwaren in Den Haag. Het kabinet was van mening dat Sloten met al zijn agrarische activiteiten economisch afhankelijk was van de hoofdstad en dat een volledige overname voor de hand lag. Het besluit werd doorgeschoven naar de Tweede Kamer, die op 5 november 1920 vergaderde over de kwestie. De christelijke partijen toonden zich weinig enthousiast en wezen op het gevaar van het oprukkende socialisme en de bijbehorende zedenverwildering. Over dat laatste, zegt voorzitter Jaarsma ruim een eeuw later, hebben de dorpsraad nooit verontrustende signalen bereikt.

Een opmerkelijke rol in het politieke besluit was weggelegd voor Willem de Buissonjé, wethouder van Sloten en kamerlid voor de Economische Bond. Waar de gemeenteraad van Sloten mordicus tegen annexatie was, hield de wethouder in Den Haag een pleidooi vóór aansluiting bij Amsterdam, waarbij hij ook nog eens aangaf te spreken namens een belangrijke minderheid in het dorp. Zijn stem gaf uiteindelijk niet de doorslag, maar na het ‘verraad’ hoefde hij zich niet meer te vertonen in het dorp. Het pleit was hoe dan ook beslecht: met 42 stemmen voor en 25 tegen gaf het parlement groen licht voor de opheffing van de gemeente Sloten.

Dorpsstraat, 1900. BEELD STADSARCHIEF AMSTERDAM

De aansluiting bij de hoofdstad sleurde Sloten de twintigste eeuw in. Het paard voor de tram naar Amsterdam werd vervangen door een automobiel en in de decennia erna werd het dorp versneld aangesloten op nutsvoorzieningen als water, aardgas, elektriciteit en, later, het kabelnet. En er zijn meer voordelen op te noemen, zegt Frankfurter. “De scholen vielen voortaan onder Amsterdams bestuur en wonnen aan slagkracht en flexibiliteit, en er kwam een nieuwe huisnummering, die een einde maakte aan een tamelijk onbegrijpelijk systeem van cijfers en letters. Er zijn inmiddels ook veel voorbeelden van geslaagde nieuwbouw in de historische kern.”

Dorpswinkels verdwenen

Daar staan ook nadelen tegenover. De annexatie luidde het einde in van de bloeiende land- en tuinbouw in de gemeente. Een groot deel van die agrarische grond werd later gebruikt voor de bouw van tienduizend woningen in Nieuw-Sloten en Akerpolder. Frankfurter: “De komst van die grote nieuwe wijken met hun moderne winkelcentra heeft dramatische gevolgen gehad voor de middenstand in het dorp. In de jaren tachtig en negentig zijn vrijwel alle twintig dorpswinkels verdwenen. Je weet natuurlijk niet hoe het de winkeliers anders was vergaan, maar de grootschalige nieuwbouw heeft de kaalslag zeker versneld.”

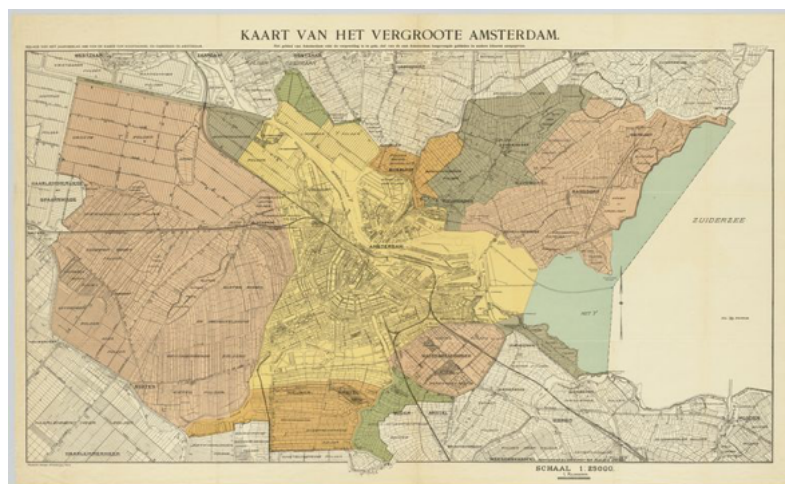

Wat Frankfurther betreft, is de uitkomst van de annexatie per saldo positief. “De overname had een eeuw geleden anders gekund, maar op den duur was een algehele annexatie waarschijnlijk toch onvermijdelijk geweest. En er is veel behouden gebleven van het oorspronkelijke dorp.”

Dat is ook de mening van dorpsraadvoorzitter Jaarsma. “Het dorpskarakter is overeind gebleven. We hebben een speeltuinvereniging die draait als een tierelier, op Koningsdag is het hartstikke druk in het dorp en met Kerstmis zingen we met z’n allen onder de kerstboom. Het is wel zaak om het zo te houden: daar werken we hard voor.”

Om het verleden te bewaren voor toekomstige generaties wordt samen met de onthulling van de gedenksteen ook een tijdscapsule opgeborgen achter een van de gerestaureerde deurtjes van het gemeentelijk elektriciteitsbedrijf. Een oproep in het voorjaar leverde een stroom aan inzendingen op: veel oude foto’s en prentbriefkaarten, persoonlijke brieven en boekjes over de historie van het dorp.

En, heel attent, ook een vers exemplaar van de *Allerhande*, zodat toekomstige Slotenaren na de feestelijk opening van de capsule in 2122, nog dezelfde avond kunnen smullen van een ouderwetse groene salade met croutons en blauwekaasdressing.
Bereidingstijd: 100 jaar en 20 minuten!

Kaart van Amsterdam en omgeving. In meerdere kleuren is het gemeentelijk gebied aangegeven voor (geel) en na (roze, groen en oranje) de annexatie van 1921. Hierop is duidelijk te zien hoe groot het dorp Sloten (links, op het rechthoekige deel boven na) was. BEELD STADSARCHIEF AMSTERDAM

Lees ook

Bij de uitbreiding van Amsterdam in 1921 stemden de nieuwkomers rood

Hoe het ooit zo levendige Sloten werd opgeslokt door grote buurman Amsterdam

Nieuws

Nick Schilder en Simon Keizer (2006-2023) konden samen vrijwel alles zingen

Plus

22-jarige man krijgt cel- en taakstraf voor geweld tegen ME bij Ajax-Benfica

Bestelwagen ingereden op terras in Brussel: lichtgewonden, bestuurder opgepakt

Plus Reportage

Peter Hessels (63) fietste door (bijna) alle straten van Amsterdam

Weekendtips

Sup door de slotgracht of beleef de nacht van de vleermuis

Best gelezen

Meer >

I Nongo B. bebloed opgepakt nadat Danny Castledine was doodgestoken

2 Solidariteitsprotest voor vluchtelingen Ter Apel op de Dam

Plus Net open

De Pijp heeft tattooshop bij Kaaiman

Meer PS ▾

Wilt u belangrijke informatie delen met Het Parool?

Tip hier onze journalisten